

'SOMMIGE KINDEREN WORDEN DYSLECTISCH GEMÁÁKT'

Kinderen krijgen vaak te vroeg leesonderwijs. Zinloos, vindt **Ewald Vervae**t, psycholoog en voorstander van leesonderwijs dat is afgestemd op de ontwikkelingsfase van een kind. Zijn motto: wacht totdat een kind leesrijp is. 'Als een kind dat eenmaal is, gaat het leesproces razendsnel én heeft het kind lol in lezen.' **INTERVIEW: MARIËLLE VAN BUSSEL**

Als psycholoog kreeg Ewald Vervae't eens een dertienjarige jongen in behandeling die nog niet kon lezen. Vanaf zijn zesde probeerden ouders en leerkrachten hem aan het lezen te krijgen. Tevergeefs. Rond zijn elfde had hij gezegd: 'Ik wil niet meer lezen.' Hij ging in staking. Toch bracht hij de motivatie op om vanuit Brabant naar Amsterdam te komen om een laatste poging te wagen. Vervae't zag een jongen die een minderwaardigheidsgevoel had. Hij bleek nét leesrijp te zijn. Hij is in deel 1 van *Ontdekkend leren lezen* begonnen en binnen tweeënhalve maand had hij dat helemaal doorgewerkt. Zijn streven is en blijft het om *Harry Potter* zelf te kunnen lezen. Een extreem maar mooi voorbeeld van 'niet leesrijp zijn', vindt

Vervae't. 'Jarenlang hebben ze alles geprobeerd, met nauwelijks effect. Als je niet leesrijp bent, dan ben je het gewoon niet. Een kind moet er vanbinnen aan toe zijn. Ik schat in dat deze jongen een paar maanden voordat hij bij mij kwam leesrijp was geworden.' Volgens Vervae't zijn er duizenden kinderen die pas op hun achtste of negende leesrijp zijn. Die dus jarenlang hebben geploeterd, met alle gevolgen van dien: onzekerheid, faalangst, minderwaardigheidsgevoelens en weerzin tegen school en lezen.

KENNIS KOMT VAN BINNENUIT

Vervae't deed als psycholoog onderzoek naar onder meer de lees- en schrijfontwikkeling van

kinderen. Hij ontdekte dat aan het daadwerkelijke lezen drie leeswijzen voorafgaan: etiketlezen (een kind herkent zijn naam), fantasielezen (kinderen menen hele verhalen te lezen, die in werkelijkheid ooit voorgelezen zijn) en hakkend lezen. Deze ontwikkeling in fases sluit aan bij het gedachtegoed van Jean Piaget, de Zwitserse psycholoog die in de vorige eeuw heeft aangetoond dat de ontwikkeling van kinderen in fases verloopt.

Vervae't: 'In Nederland vindt men in de ontwikkelingspsychologie en onderwijskunde dat deze ontwikkelingsfasen niet bestaan. Zij zijn van mening dat kennis van buitenaf komt, dat je kinderen iets kunt aanleren door hen te trainen. Het bewijs zou de limonadeproef zijn. Kleuters kunnen inderdaad leren te zeggen dat de hoeveelheid limonade in een hoog, smal glas gelijk is aan een laag, breder glas. Ze praten volwassenen na, maar denken nog steeds als een kleuter. Kennis komt wat mij betreft van binnenuit.'

ZOEMEND LEZEN

Vervae't windt zich op over deze gedachtegang. Zeker als de stelling dat alles aan te leren is, wordt doorgetrokken naar het leesonderwijs. Hij doelt op de lees-

methode *Veilig leren lezen* waarmee 85 procent van de scholen werkt. Kinderen leren eerst hakken en moeten dan vervolgens zo snel mogelijk zoemend gaan lezen. Concreet: eerst leest een kind b, a, l. Dat wordt 'bal' door te hakken en te plakken. Daarna moet er gezoemd worden: baaaaaalllll.

'Volgens *Veilig leren lezen* moet de fase van het hakken en plakken er eigenlijk niet zijn. Er moet zo snel mogelijk worden overgegaan op zoemend lezen. Want zoemend lezen staat dicht bij het daadwerkelijke woord dan het gehakte-en-geplakte woord. Ik ben het daar niet mee eens. Want als je kleuters vraagt wat ze nu precies gelezen hebben tijdens dat zoemen, dan weten ze het vaak niet. Juist omdat ze het 'hakken en plakken' hebben overgeslagen. B, a, l wordt b-a-l. Ik kan ook Hongaarse woorden leren lezen, maar als ik niet weet wát ik heb gelezen heb ik er niets aan.' >

**WE HOUDEN ONSZELF
VOOR DE GEK, WE LEREN KINDEREN
LEESACHTIG GEDRAG**

NIET-LEESRIJPE KINDEREN VINDEN LEZEN NIET LEUK, EN ZE WORDEN ER NIET LEESRIJP VAN

Vervæet pleit ervoor om kinderen zo lang te laten hakken als ze nodig hebben. 'Een kind gaat vroeg of laat vanzelf het complete woord hakken-en-plakken en het daarna ineens 'zien'. Die automatisering komt echt wel. Niemand blijft zijn hele leven hakken-en-plakken. Door zoemend te leren lezen, forceer je de leesontwikkeling. Eigenlijk houden we onszelf voor de gek op deze manier. Want een kind trainen om te leren lezen, terwijl het er nog niet aan toe is, is zinloos. Op deze manier leer je een kind niet lezen, maar slechts 'leesachtig gedrag'.

HAKKEN EN RADEN

Een bijkomend effect van niet meegaan in de ontwikkelingsfase van een kind is het 'hakken en gissen'. 'Als je een kind voor een leestaak stelt waar hij nog niet aan toe is, dan gaat het kind raden. Hoe meer je een kind laat hakken en raden, hoe meer het kind gaat fantaseren. Want hersendelen die tegelijkertijd worden gebruikt, gaan een verbinding met elkaar aan. Zo stimuleer je dus fantasie. Dat is geweldig tijdens het voorlezen, maar niet bij het technisch lezen.'

Zelf heeft Vervæet een leesmethode ontwikkeld - *Ontdekkend Leren Lezen* (OLL) - waarbij de leesrijpheid centraal staat. De vraag is natuurlijk hoe je weet wanneer

een kind leesrijp is. 'We hebben leesrijpheidstoetsen die kijken of een kind drie- en vierletterige woorden hakkend-en-plakkend kan lezen. Ook toetsen we of een kind tijdens het schrijven niet meer spiegelt of verwisselt. Als beide toetsen positief zijn, is een kind leesrijp.'

Volgens Vervæet beginnen de reguliere leesmethodes vrijwel allemaal op het moment dat kinderen nog helemaal niet hakken en plakken en zelfs nog spiegelen tijdens het schrijven. 'Het gevolg: niet-leesrijpe kinderen vinden lezen niet leuk, en vooral, ze worden er niet leesrijp van. En omgekeerd, als een kind eenmaal leesrijp is, gaat het leesproces razendsnel én heeft het kind lol in lezen.'

DYSLEXIE

Of er een relatie is tussen deze geforceerde leesontwikkeling en dyslexie? 'Mijn hypothese is dat een deel van de kinderen met dyslexie door ons dyslectisch wordt gemaakt, omdat we te vroeg beginnen met het leren lezen. Hoe kan het anders dat het aantal kinderen dat met dyslexie de basisschool verlaat de afgelopen vijftien jaar is verdubbeld? Terwijl in die periode de diagnostiek niet echt is veranderd.

We weten dat het kopen van dyslexieverklaringen een rol speelt,

maar dat kan niet het hele verhaal zijn. Het enige wat echt is veranderd, is het te vroeg beginnen met lezen. Als een kind op zijn zesde nog niet kan lezen, denken we al snel dat er sprake is van dyslexie. Terwijl dat niet altijd het geval hoeft te zijn. Laat kinderen hakken, laat het zoemen achterwege. Laat de natuur z'n gang gaan. Elk kind leert vroeg of laat lezen!' <

Ewald Vervæet (1949) studeerde af als wis- en natuurkundige én als psycholoog. Hij promoveerde in 1986 als ontwikkelingspsycholoog. Het vervolg was een onderzoek naar de ontwikkeling van het schrijven en het lezen. Uiteindelijk mondde dat uit in zijn leesmethode Ontdekkend Leren Lezen. In 2018 heeft Vervæet veel onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van spellingsvaardigheden. Hij concludeerde dat, net zoals bij het leesonderwijs, kinderen doorgaans twee of drie jaar te vroeg spellingsles krijgen. Op dit ogenblik geeft hij onder meer cursussen en lezingen over Ontdekkend Leren Lezen. Zie ook ontdekkendleren.nl

.....

Akela

De ochtenden haat ik het meest. Als in korte tijd een hele reeks handelingen moet worden uitgevoerd; niet door mij, maar door mijn twee zoons. Aankleden, ontbijten, brood smeren, tas inpakken, tandenpoetsen, schoenen aantrekken, plassen, jas aantrekken en wachten op de taxi naar school. Het lijkt zo simpel, maar het levert elke ochtend weer stress en strijd op.

Vroeger werkte ik met pictogrammen, maar die werden weggehoond en verscheurd. Of genegeerd. Dus werd ik De Akela, die mijn jongens vertelt wat ze moeten doen. Stap voor stap. In weinig woorden, anders wordt het een brij in hun hoofd. Idealiter rustig en neutraal, ook na drie keer herhalen. Dat lukt vaker niet dan wel, met het onvermijdelijke schuldgevoel na afloop.

Het liefste deed ik het allemaal zelf voor ze - dan gebéurt het tenminste, nog snel en efficiënt ook. En zonder strijd. Maar dat is niet de bedoeling. Ze moeten het zélf leren. Opgroeien tot zelfstandige mannen, die alleen kunnen wonen. Niet in een chalet in de achtertuin.

Dus neemt De Akela het elke ochtend over, tot de verlossende taxi's voor de deur staan. Ik wéét dat mijn zoons me een vervelende zeur vinden, die dingen tot gek wordens toe herhaalt. Dat vertellen ze me elke dag weer. En het ergste is: ik vind mezelf óók een vervelende zeur. Ik háát mezelf, als ik De Akela ben. Dan klink ik als mijn moeder.

Mijn moeder kon heel vrolijk, grappig en lief zijn, maar ze had ook een minder leuke kant. Die kwam naar voren als ze gespannen of moe was, of te veel aan haar hoofd had. Tijdens het koken bijvoorbeeld, of als ze achter het stuur zat. Dan kon je haar maar beter niks vragen, want dan kon ze heel geïrriteerd raken, of zelfs woedend worden. Het ergste was het, als we op vakantie gingen en het huis netjes moesten achterlaten. Of als we ergens op tijd moesten zijn en niet goed meewerkten. Dan veranderde ze in een furie, met vuurspuwende ogen en een harde, afgemeten stem.

'Ik bén nou eenmaal zo,' zei mijn moeder altijd, als ik haar probeerde duidelijk te maken wat me stoorde aan haar gedrag. 'Ik kán niet anders.' Woest kon ze me daarmee maken. Misschien haat ik De Akela daarom wel zo: ik wéét dat het anders kan, anders móét. Alleen weet ik niet hoe. Wat je niet hebt geleerd, kun je ook niet doorgeven. <

Francine Postma (45) is journalist, getrouwd met Maarten (41) en moeder van Coen (11) en Jan (8). Beide jongens hebben ASS en ADHD. Zelf weet Francine sinds kort dat ze ADD heeft. Volg Francine ook op Facebook en Instagram.

HET ERGSTE IS:
IK VIND MEZELF OOK
EEN VERVELENDE ZEUR